

Angela Baciú în dialog cu Mihaela Albu

Angela Baciú: Ne-am revăzut cu mare bucurie la Galați la Festivalul Național al Cărții “Axis Libri” organizat de Biblioteca “V.A.Urechia”. Cum ți s-a părut ediția din acest an?

Mihaela Albu: Draga mea Angela Baciú, într-adevăr, bucuria de a ne reîntâlni la Galați anul acesta a fost reciprocă. Distanța și programul încărcat al fiecăreia nu ne permit să ne întâlnim prea des, chiar dacă eu am mai venit în Galați cu diverse prilejuri. Despre aceste vizite într-un oraș pe care l-am văzut prima oară acum circa șapte ani o sa vorbesc mai întâi. Era în anul 2007, mă întorsesem în țară nu cu mult timp în urmă din “aventura” mea americană, când poetul – care mi-a devenit în timp și un special prieten -, Sterian Vicol, m-a invitat la Festivalul de poezie dedicat lui Grigore Hagiu. Nu avusesem prilejul să văd partea aceasta de țară. Pașii mă duseseră în alte locuri ale Europei și chiar până peste ocean, dar Moldova de Jos ... era o *terra ingognita*, dar și un loc râvnit de imaginația mea. Am ajuns așadar, grație lui Sterian, la Galați și ... m-am îndrăgostit de oraș, împrietenindu-mă foarte repede și cu câțiva gălățeni. De atunci, vin aici de câte ori am prilejul, fie la Biblioteca “V.A. Urechia”, gazdă generoasă pentru lansări de carte, fie la Festivalul – devenit de acum tradiție – “Axix Libri”. Organizat de Biblioteca ce-l are în frunte pe un bun manager și iubitor de cultură, dl. Ilie Zanfir, precum și de inițiatorul și directorul Festivalului, neobositul Valentin Ajder, Festivalul este un bun prilej de a afla ce se mai publică la diverse edituri din țară, dar și de a-mi revedea prietenii, printre care te număr, evident, pe tine.

Și acum să-ți răspund la prima întrebare referitoare la ediția din acest an. Cred că deja este un eveniment cunoscut peste tot în țară, de vreme ce an de an tot mai multe edituri își fac simțită prezența cu cărțile lor, mai vechi sau mai noi. Ar trebui – poate – să vorbesc mai întâi despre locul de desfășurare. Cred că nicăieri în România nu ar putea fi găsit un spațiu natural mai frumos și un timp mai potrivit. Locul de promenadă al gălățenilor, esplanada umbrită de tei, devine la sfârșitul lui mai o gazdă primitoare a cărții și a iubitorilor de lectură. Ceea ce am remarcat anul acesta a fost o și mai mare diversitate a evenimentelor adiacente Târgului de carte,

evenimente care l-au convertit din „târg” în „festival”. Astfel, pe lângă lansările – firești – de volume nou apărute, la care au fost invitați să vorbească scriitori și critici din toată țara, am remarcat ideea de se a organiza momente artistice cu copiii de la diferite școli. Atragerea tinerilor către lectură cred că a fost, de altfel, scopul principal al Festivalului. În ce măsură s-a reușit se va vedea în timp, dar vreau să subliniez că nicio inițiativă de acest fel nu poate fi de prisos. Fiecare reprezintă, de fapt, o parte componentă la edificiul pe care noi, adulții, avem datoria să-l construim. Acest „edificiu” se numește *generația de mâine*.

Și pentru că, iată, am ajuns de la o întrebare despre Festival la un răspuns despre tânăra generație, dă-mi voie, dragă Angela, să exprim aici admirația mea pentru tot ceea ce întreprinzi în plan cultural în Galați pentru a sprijini formarea copiilor și a tinerilor de aici.

A.B.: Cu ce cărți ai venit la Galați?

M.A.: La Festival am fost invitată de directorul acestuia, director al editurii Eikon totodată, Valentin Ajder, cu care colaborez de câțiva ani. Îl consider nu numai un editor excelent, cu dragoste și cunoaștere de frumos, dar și un bun manager, neobosit în drumurile prin țară (și nu numai) întru promovarea cărții. La Eikon am publicat volumul de proză scurtă *Je ne regrette rien*, la Eikon a apărut a doua ediție a jurnalului meu *Et in America...* și tot la această editură am decis în ultimii doi ani să tipărim revista de care suntem foarte mândri, *Carmina Balcanica*. Vorbesc acum la plural, după cum observi, deoarece la această publicație lucrăm mai mulți, iar printre cei care trudes complex îi voi numi îndeosebi pe Dan Anghelescu și pe Marius Chelaru.

Așadar, la Festival am venit cu ediția a doua a Jurnalului și cu revista *Carmina Balcanica*, nr. 12. Mă vei întreba, probabil, amănunte despre cele două ... Dacă prima ediție a Jurnalului cuprindea anii 1999-2005, adică perioada americană (când am fost profesor la Catedra „N. Iorga” de la Universitatea Columbia, din New York, timp de patru ani, după care am mai rămas în țara de peste ocean câțva timp, lucrând la ziarul *Lumea liberă* și la revista *Lumină lină*), ediția aceasta extinde informația până în anul 2009. Este așadar un jurnal româno-american. Toți cei care l-au citit mi-au transmis cele mai entuziaste remarci și, deși la început am avut reticențe în a-l publica, reacția cititorilor mi-a confirmat că am făcut bine.

Despre revistă ... aș vorbi chiar mai mult. Suntem, cum îți spuneam, extrem de mândri de reușita ei. Primitim cuvinte de laudă din cele mai diverse țări, de la scriitori, profesori universitari, academicieni ... Am dorit-o un receptacol al culturii

țărilor din sud-estul Europei, intenționând totodată să demonstrăm – prin sumarul ei, număr de număr – că Balcanii, estul mai bine zis, nu sunt numai „butoiul cu pulbere al Europei”, ci sunt și un teritoriu cultural cu identitate specifică. Fiecare număr l-am dedicat – în parte – unei țări, iar de la numărul 10 (suntem acum în pregătire cu nr. 13) am prezentat și eșantioane de cultură a minorităților din România. La Festival am prezentat, cum ți-am spus, numărul 12, dedicat minorității italiene, celei macedonene și celei maghiare. Revista cuprinde însă și alte studii, poeme și recenzii din alte spații ale sud-estului european. O particularitate a ei: publicarea oricărui material (studiu, eseu, poezie, recenzie de carte, interviu) în limba maternă a autorului respectiv, precum și în limba engleză. Revista este așadar plurilingvă, iar engleza îi conferă deschidere internațională.

A.B.: Stiu ca zilele acestea te afli intr-un turneu de promovare a ultimelor tale cărți publicate, unde vei merge?

M.A: Un Festival asemănător, inițiat de același suflet împătimit de carte, Valentin Ajder, va avea loc din 20 iunie la Tulcea. Acolo voi prezenta de asemenea Jurnalul și revista. Pe lângă acestea, însă, am publicat, împreună cu Dan Angheliescu, o ediție îngrijită, cu un studiu introductiv, note și comentarii, dedicată unui „mare necunoscut al culturii române”, Mircea Popescu, scriitorul român care a trăit în exil, la Roma. Cartea este structurată în două volume, al doilea cuprinzând o serie mare de scrisori inedite de la personalități românești din exil – Eliade, Ierunca, Vintilă Horia, Eugen Coșeriu, Horia Stamatu etc. – , aceste scrisori aducând multe informații despre viața, dar mai ales despre activitatea lor de promovare a culturii române în lume.

Cred că la o eventuală întrebare despre cine a fost Mircea Popescu, necunoscut, știi, cititorului român tânăr, aș putea vorbi mult. Mă voi rezuma doar la câteva cuvinte. Italienist, Eliade însuși scriind că la vremea aceea nu erau „mulți italieniști de talia lui”, Mircea Popescu a pledat pentru literatura română în țara de adopție, a tradus poezie și proză românească, a alcătuit un compendiu de literatură română în limba italiană, dar a și condus o publicație de mare anvergură – *Revista Scriitorilor Români*, fiind și secretarul Societății Academice Române, înființată la Roma de către Monseniorul Bârlea. Multe aș putea povesti despre Mircea Popescu, dar poate că și aceste câteva fraze vor trezi interesul cititorului avizat pentru această carte.

Chiar și titlul cărții are o semnificație anume – *Mircea Popescu, un cărturar, un ziarist, o conștiință*. Noi am preluat aceste cuvinte de la Virgil Ierunca, prietenul și camaradul lui Mircea Popescu întru jurnalism și promovare a culturii române. Cartea am lansat-o la București, la Muzeul Literaturii Române, avându-i printre cei

care au prezentat-o pe Sorin Alexandrescu, prefațatorul ei, pe Constantin Eretescu, din SUA și pe Simona Coleș-Popescu, nora autorului și posesoarea arhivei familiei. Cu câteva zile înainte lansasem cartea la Craiova, în timpul programului „Noaptea Bibliotecilor”, în ciclul „Mari necunoscuți ai culturii române”.

M-ai întrebat și despre sintagma „mari necunoscuți ai culturii române”. Am formulat-o ca titlu pentru un ciclu de conferințe pe care le-am deschis anul trecut la Biblioteca județeană „Alexandru și Aristia Aman” din Craiova. Mi-am propus să le vorbesc tinerilor (și celor mai puțin tineri) despre mari scriitori, oameni de cultură români care și-au făcut un renume în străinătate, dar la noi, din cauza cenzurii comuniste, a interdicției cărților lor, au rămas necunoscuți publicului larg. E mare păcat că și astăzi, la 25 de ani de la evenimentele din 1989, mare parte dintre cei care ar trebui să recupereze tot ceea ce românitatea a dat valoros peste hotare continuă să rămână închistați în normele pe care și le-au impus – sau le-au fost impregnate – în anii comunismului. Exemplele ar fi numeroase, dar nu e cazul să dezvolt acum această idee.

A.B.: Îți cunosti publicul-cititor?

M.A.: Cred că niciun scriitor nu poate spune că își cunoaște cititorii. Aici aș vrea să-ți vorbesc despre faptul că eu mă gândesc adesea la destinul cărților. Se publică azi o carte într-un oraș oarecare, ea se trimite (sau nu) în librării, întră în biblioteci, se lansează la târguri, o cumpără una, două, trei etc. persoane, o citesc repede, o împrumută unui prieten ... și cu asta ai spune că se încheie lectura ei. Dar o carte nu e scrisă numai pentru astăzi, ci și pentru mâine, pentru poimâine. Se întâmplă peste un an, peste zece și ... cine știe peste câți să mergi tu (sau altcineva) într-o bibliotecă sau în casa unui prieten și să vezi o carte despre care nu ai auzit niciodată, dar pe care o vei citi în ziua următoare. Nu știu cât am fost de explicită în ideea mea că cititorul poate fi oricine, de oriunde și din orice timp. Și, în plus, dacă o carte va avea cel puțin un cititor care să o considere pe placul lui, atunci cartea aceea nu a fost scrisă în van.

A.B.: Crezi că în vremurile pe care le trăim și era calculatoarelor cartea va fi din ce în ce mai puțin prețuită? Mai citesc oamenii?

M.A.: Dacă privim dintr-un unghi de vedere, putem spune că se citește mai puțin. Acesta ar fi al unei categorii de tineri. Dar și aici poate că nu e vina lor, cât mai mult a școlii. Când ne gândim însă la aglomerația de la Târgul „Gaudeamus”, chiar dacă vânzarea de carte nu mai este la același nivel cu cel existent cu ani în urmă, am spune că încă este interes pentru cartea pe hârtie. Convingerea mea este că și în

era calculatoarelor, cum o numești, vor exista iubitori de carte în formatul clasic, așa cum există, să spunem, admiratori ai fotografiei pe hârtie dincolo de cea digitală. Și, în fond, dacă unii vor citi pe tabletă o carte, iar alții pe hârtie ... care este diferența pentru cartea respectivă, pentru autorul ei mai ales?

A.B.: Cum este privită literatura română în străinătate?

M.A.: Păi ... aș răspunde și eu cum răspunsese odată George Astaloș unui reporter: Nu este privită deloc. Adică – într-o mare librărie din New York sau de aiurea nu găsești o carte de un autor român, nu găsești un manual de învățare a limbii române, deși am văzut pentru albaneză, pentru bulgară, croată etc. Și vina nu este a valorii literaturii, vina nu este a scriitorilor români, mulți dintre ei de același nivel cu scriitorii din alte țări. Motivația scrierii într-o limbă de mică circulație cade și ea. Și atunci? E vorba, în opinia mea, de lipsa de promovare, dar și în acest caz vei spune că diverse instituții promovează cartea românească la târguri în străinătate. Să-ți dau un exemplu direct. La Târgul de la Paris de anul trecut, unde România era țară invitată, cărțile erau așezate fără niciun criteriu, fără o ordine pe edituri, de exemplu. În plus, ca să vezi o carte de pe standul de jos, trebuia să stai în poziție „chircit” .. ori nu cred a fi cel mai comod mijloc de a alege un titlu. Un alt exemplu: am avut o carte tradusă special pentru acel eveniment, monografia primei reviste a exilului românesc, *Luceafărul*, din 1948-1949, editată de Mircea Eliade. Cartea a ajuns la Paris, dar ... zăcea în cutii, mult timp nedesfăcute de către „armata” de delegați ai ICR-ului. Mai mult: ICR-ul plătește traducerea *unor* cărți, dar mai ales a *unor* autori, ca și apariția acestora în țări din Apus ... Și atunci? Părerea mea că este o lipsă de strategie, un veșnic amatorism. Adică: se alocă bani, se traduce și tipărește, dar ... cam atât. Cred că de aici încolo ar începe promovarea sau, poate, chiar înainte de traducere și tipărire. Pe sistemul american al anunțării cărții și al trezirii interesului publicului pentru ea. În plus, nu ceea ce consideră conducătorii români ai acestor instituții că ar fi pe placul publicului străin este și adevărat. Criteriile de acasă nu se potrivesc cu cele din târg, iar investirea unor bani (mulți) pe prietenii și cumetrii nu este decât un lucru păgubos pentru toți.

A.B.: Tema cărții mele de interviuri este “prietenia literară”, De cine sunteți foarte apropiată, ce corespondențe și prietenii vă leagă cu alți scriitori?

M.A.: Se știe că de regulă prietenia între scriitori e rară și, de aceea, când există, este cu atât mai frumoasă. Invidiile, gelozia – conștientizată sau nu – strică multe relații care, într-o viață, să-i spune normală, ar fi evoluat ... normal. Am avut în timp așa-zisi prieteni care, la un succes al meu, au avut reacții total neprietenești. Am întâlnit însă și colegi care știu că fiecare își are propriul drum și fiecare –

proprii cititori. I-aș numi pe Sanda Golopenția, pe Constantin Eretescu, (din Providence, SUA), pe Theodor Damian (din New York), Dan Anghelescu (București), Marius Chelaru (Iași), ori pe Aurora Cornu (Paris și New York), Passionaria Stoicescu (București), Aurelia Roman (Washington, DC), Lucreția Bârlădeanu (Paris, Chișinău) și ... lista ar fi totuși destul de scurtă. Din prima categorie – nu are niciun sens să le rostesc numele. Unele aluzii (sau chiar exprimări directe) apar în Jurnal.

Correspondență am purtat – și port – cu mai mulți scriitori. Mesajele lor – acum pe email, din păcate, - le păstrez în arhiva personală. Multe vor interesa, sunt convinsă, peste ani, cititorii. Din timpul scrisorilor trimise prin poștă și scrise de mână păstrez de asemenea câteva de la Ion Biberi, cu multe referințe interesante referitoare la scrisul său, la metoda de lucru, dar și la viața personală.

A.B.: Ce amintiri vă vin acum în minte?

M.A.: Legat de ceea ce vorbeam mai înainte, de prietenii mei scriitori – îmi voi aminti mereu momente dispartate petrecute cu unii dintre ei în New York:cu Aurora Cornu, în apartamentul ei din strada 55, Aurora cu poveștile ei care mi-au deschis ușa către exilații români din Paris; cu Theodor Damian, când lucram la revista *Lumină lină* – de la alcătuirea sumarului, la corectura numărului și expedierea lui – , dar îmi voi aminti și de anii petrecuți la Columbia University, de studenții și colegii de acolo. Îmi voi aminti de asemenea de multe dintre momentele petrecute în diferite orașe ale lumii, la conferințe științifice, unde mi-am făcut prieteni de pe tot globul.

A.B.: Dar dintre cei plecați la îngeri?

M.A.: Despre cei dispăruți dintre noi ... voi avea amintiri totdeauna prezente. Ei trăiesc nu numai prin lucrările lor, dar și prin amintirea noastră despre ei. O prezență vie pentru mine este colega și prietena mea, Ileana Bunget, o profesoară de italiană, dar și o traducătoare excelentă. Ea, ca și mulți alții care au plecat, ne aduc mereu aminte că suntem trecători pe pământ, iar ceea ce facem aici trebuie să adauge un grăunte de frumusețe lumii.

A.B.: Un gând pentru cititori și ...pentru mine

M.A.: Gândurile pentru cititori ar fi: să iubească viața, să se bucure că pomii înfloresc, că soarele luminează toată Creația dumnezeiască, dar să iubească și literatura, creația împătimiților de Cuvânt. Să-și cinstească părinții și profesorii, adică pe cei care i-au învățat să vorbească și să scrie, dar și pe scriitori, adică pe cei

care duc limba română către frumuseți uneori nebănuite: de la cel care ne spunea că „nu iaste pe pământ mai iscusită zăbavă decât cetitul cărților”, la cel ce nu credea că va învăța „a muri vreodată”, deoarece poezia și limba lui, se va dovedi peste timp, sunt nepieritoare, până la autorul versului „Carte frumoasă, cinste cui te-a scris” ori a celui pentru care „Patria este limba română”.

Pentru tine ... îți doresc să ai mereu bucuria verbului „**a face**”, mai presus de cel de „**a fi**”.